

De ongewenste herbenoeming kwam er toch

De universiteitsraad keerde zich afgelopen zomer tegen de herbenoeming van collegevoorzitter Annetje Ottow na 'verontrustende signalen over een moeizame werkomgeving, met name voor ondergeschikten'. De raad van toezicht sloeg het advies in de wind

2

Affaire Hofman Bestuur riep de vertrouwenspersoon op het matje

4

1-2-3 oktober! Was Magdalena Moons een heldin of verraadster?

10

Bekentenis van een spookstudent Job van Ballegoijen de Jong onthult hoe hij jarenlang loog over studies die hij niet volgde. 'Het was toen nog normaal elke dag brak op de bank te liggen'

8

Annette Ottow tijdens de opening van het academisch jaar in de Pieterskerk, eerder deze maand

Ook al was de raad tegen, Ottow werd herbenoemd

Dat blijkt uit vertrouwelijke documenten die in handen zijn van *Mare*. In een brief van 11 juli aan de raad van toezicht adviseert de universiteitsraad in 'meerderheid negatief over de herbenoeming' en stelt 'meerdere vraagtekens bij haar functioneren'. De raad van toezicht stelde een week later desondanks Ottow aan voor een tweede termijn van vier jaar. In het negatieve advies schrijft de raad 'meerdere verontrustende signalen' te hebben ontvangen over de communicatiestijl van de collegevoorzitter. Deze zou een 'moeizame werkomgeving veroorzaken, met name voor ondergeschikten'. De handelwijze van Ottow wekt 'veel weerstand op', aldus de raad. 'Als het lastig wordt, heeft ze, ook in de ervaring van de raad, de neiging zich af te sluiten waardoor een redelijk gesprek op basis van argumenten lastig is.' Dat problematische gedrag zou ook al eerder zijn gemeld bij de raad van toezicht. De UR vraagt zich in de brief af wat met die meldingen gedaan is, want het heeft 'niet tot (...) zichtbare verbeteringen geleid'.

De universiteitsraad heeft zich deze zomer tegen de herbenoeming van collegevoorzitter Annette Ottow gekeerd. De raad kreeg namelijk 'verontrustende signalen': Ottow zou 'een moeizame werkomgeving veroorzaken, met name voor ondergeschikten'. De raad van toezicht sloeg het negatieve advies in de wind.

DOOR VINCENT BONGERS EN MARK REID
FOTO TACO VAN DER EB

Ook omschrijft de universiteitsraad de wijze waarop Ottow communiceert als 'gebrekkig'. Ze zou ongeduldig zijn, te snel besluiten willen nemen, die ze niet voldoende onderbouwt of waarbij ze onwillig is om haar argumentatie met de raadsleden te delen. Ze vindt het 'lastig als er kritiek wordt geuit op beleid', neemt dan een 'stugge en verdedigende houding aan' waardoor het niet lukt om 'constructieve gesprekken over de inhoud te voeren'. Ottow lijkt voor een overleg een stelling in te nemen en is 'daar vrijwel niet vanaf te brengen'. De raad 'ziet een collegevoorzitter die acteert gebaseerd op angst voor negatieve publiciteit'. Het voorkomen van reputatieschade 'lijkt vaak de hoogste prioriteit, niet alleen bij communicatie, maar in de organisatie als geheel'. In het advies worden twee voorbeelden genoemd: de overhaaste communicatie naar alle werknemers over de ontruiming van het pro-Palestina-protest in Wijnhaven in november 2023 (waarbij studenten en medewerkers door beveiligers op straat werden achtervolgd door beveiligers) en de spoedbenoeming van vice-rector

Erwin Muller in april 2024. Toen werd de medezeggenschap gepasseerd: nog voordat de UR een advies had kunnen geven werd bekendgemaakt dat Muller de nieuwe functie zou gaan bekleden. De waslijst aan bezwaren is voor de meerderheid van de raad reden om een herbenoeming niet te steunen. In een brief van 16 juli reageert de raad van toezicht op dat negatieve advies en belooft daarin 'de opmerkingen die u in uw adviezen heeft opgenomen aan de orde (te) zullen stellen bij het college'. De verontrustende signalen over het werkklimaat rondom de collegevoorzitter neemt de raad van toezicht naar eigen zeggen zeer serieus. 'Vanuit onze verantwoordelijkheid als werkgever van het college van bestuur zeggen wij toe dat wij op korte termijn in gaan zetten op een verbetertraject ten aanzien van de communicatiestijl.' De vraag of er iets met de eerdere meldingen is gedaan, wordt niet beantwoord. De raad van toezicht schrijft dat wat betreft de communicatiestijl 'de UR hierin zelf ook een rol kan spelen, met name als het de bejegening van de UR betreft. Als voornamelijk gesprekspartner van het college zou er voor u de mogelijkheid moeten zijn om problemen op dit vlak aan de orde te stellen'. De klacht dat Ottow voornamelijk reputatieschade lijkt te willen voorkomen, wuift de raad van toezicht weg: 'Negatieve reputatie voorkomen behoort tot haar kernverantwoordelijkheden verbonden aan haar portefeuille. Zij heeft immers de opdracht om als "boegbeeld" van de universiteit op te treden.' Naar aanleiding van onenigheid over de benoe-

Wederhoor en reacties: 'We zijn enorm aangeslagen door dit anonieme lek'

Mare vroeg waarom de raad van toezicht het advies van de universiteitsraad naast zich heeft neergelegd, wat er is gedaan met eerdere meldingen over Ottow en of het gebruikelijk is dat een bestuurder die twee verbetertrajecten volgt wordt herbenoemd. De raad van toezicht wilde niet ingaan op de vragen, maar reageerde bij monde van secretaris Ard Weeda als volgt: 'De raad van toezicht heeft een zorgvuldige procedure gevolgd voor de herbenoeming en een zorgvuldig afgewogen besluit genomen. De raad van toezicht staat unaniem achter de herbenoeming van de voorzitter college van bestuur. Over een vertrouwelijke procedure doen we geen nadere mededelingen.' Aan de universiteitsraad vroeg *Mare* of de medezeggenschap nog wel enige democratische invloed binnen het universiteitsbestuur heeft als de adviezen terzijde worden geschoven, en of de raad vertrouwen heeft in de verbetertrajecten die de raad van toezicht heeft ingesteld. Universiteitsraadsvoorzitter Pauline Vincenten hield het bij de volgende verklaring: 'De adviezen van de universiteitsraad in een (her)benoemingsprocedure zijn altijd vertrouwelijk. We zijn enorm aangeslagen door dit anonieme lek. Dit is absoluut onacceptabel. We nemen afstand van het lekken van welke vertrouwelijke informatie dan ook. 'Bij (her)benoemingen geven wij als universiteitsraad vertrouwelijk advies aan de raad van toezicht. De raad van toezicht is eindverantwoordelijk voor deze procedure en ordentelijke besluitvorming. Alle medewerkers moeten erop kunnen vertrouwen dat er zorgvuldig wordt gehandeld in procedures. De universiteitsraad doet geen uitspraken over deze procedure en over vertrouwelijke informatie.' Collegevoorzitter Annette Ottow wilde niet reageren op de vraag of zij zich herkent in het beeld dat in het advies van de universiteitsraad wordt geschetst, of hoe ze een tweede termijn voor zich ziet zonder het vertrouwen van de universiteitsraad te hebben.

ming van de vice-rector schrijft de raad van toezicht - die eerder bij dat conflict tussen het college en de universiteitsraad bemiddelde - dat er 'behalve tot goede afspraken ten aanzien van deze functie ook tot het akkoord (is) gekomen om gezamenlijk een verbetertraject in te gaan. Wij raden stellig aan dat dit traject door zowel college van bestuur als de universiteitsraad spoedig aangepakt wordt'. Op de demonstratie in het Wijnhavengebouw gaat de raad niet in. Als laatste merkt de raad van toezicht op onaangenaam te zijn verrast dat het (vertrouwelijke) negatieve advies van de UR al via andere kanalen de raad van toezicht had bereikt. 'De schending van vertrouwelijkheid is niet alleen potentieel en persoonlijk schadelijk voor de personen wie het advies betreft, maar ook voor de goede verhoudingen voor wat betreft de UR als gesprekspartner van het college van bestuur en de raad van toezicht. Wij moeten ervan uitgaan dat de UR-leden de professionaliteit en het fatsoen hebben om hierin deelachtig te zijn.' Ondanks het negatieve advies eindigt de brief met het besluit dat Ottow per 8 februari 2025 voor een tweede termijn zal worden herbenoemd. 'Aangezien het onderwerp zowel in het overleg van 27 mei als in het overleg op 24 juni aan de orde is geweest, achten wij de universiteitsraad voldoende gehoord over de herbenoemingen. Op korte termijn zullen de herbenoemingen via de universitaire website worden bekendgemaakt.' Twee dagen later verschijnt het bericht van herbenoeming inderdaad op de website.

Voor democratisch uitgedaagde politici zijn universiteiten logische slachtoffers

Zet een glas voor de helft gevuld met water voor me neer en ik zal zeggen dat het halfleeg is. Sterker nog, goede kans dat ik de kleine schijfer aan de rand van het glas ook opmerk. Men noemt mij een doemdenker, zelf noem ik mij graag een realist. Dus toen de PVV de verkiezingen won had ik weinig illusies over wat dat betekende voor de universiteiten. Verschillende ontmoetingen de afgelopen jaren met politici, waar ook de PVV'er van dienst bij was, eindigden in een bars toegebeten zinnetje: 'Wacht maar, professor, tot wij aan de macht zijn, dan piept u wel anders' - of iets van die strekking. En zo geschiedde ook min of meer.

Maar, moet ik eerlijk bekennen, ook ik had niet gedacht dat de bezuinigingen zó erg zouden zijn, zó snel zouden moeten worden geïmplementeerd en dat de als wetgeving vermomde nativistische en naar geurende oprisping die de Wet op internationalisering in balans (WIB) heet zo'n destructief effect op vooral de geesteswetenschappen zou hebben. De Nederlandse pappen-en-nathoudenmentaliteit, naar verluidt het leidende criterium bij de selectie van bestuurders, deed zich meteen gelden. Het doet me verdriet, maar óók ondergetekende bleek de pappen-en-nathouden-aanpak te hebben geïnternaliseerd (een soort Stockholmssyndroom denk ik dan) en óók ik ging krampachtig kijken naar mogelijkheden, naar positievere interpretaties, naar de lange termijn, naar positief ingestoken bewustwordingscampagnes, naar de lijntjes openhouden met het ministerie van Onderwijs, want hoe kon men de universiteit nu wegbezuinigen of zelfs kapotmaken? Nou, vraag dat maar eens aan Michael Ignatieff, voormalige rector van Central European University die gedwongen verhuisde van Boedapest naar Wenen. Viktor Orbán, gabber van de niet zo stille macht achter de troon hier, had Central European University wegge(Boeda)pest uit zijn hoofdstad, want academische vrijheid zit sommige regeringsleiders alleen maar in de weg. Klinkt bekend? Hoe akelig dit ook voor Ignatieff en de zijnen geweest moet zijn, het heeft zijn voordelen om een privaat gefinancierd instituut te zijn dat zijn boeltje kan pakken en verkassen. Dat zie ik Leiden toch minder snel doen. Als we hier moeten verhuizen, is dat naar de eeuwigheid.

Men noemt mij een doemdenker, zelf noem ik mij graag een realist

Zou het dan nodig zijn? Prinsjesdag zou ons de ogen geopend moeten hebben. De aangekondigde bezuinigingen gaan niet alleen door, ze zijn zelfs wat steviger en deels naar voren gehaald. Wat me nog het meest zorgen baart is dat de dialoog die er altijd was met Den Haag, er niet meer is. Dat was anders: toen we in 2019 op de Alternatieve Opening van het Academisch Jaar op het Gerecht in Leiden om het aftreden van minister Van Engelshoven vroegen, verhinderde dat niet dat ik later die dag nota bene met deze (overigens niet afgetreden) minister een biertje dronk in de Pieterskerk waar zij acte de présence had gegeven. We waren het niet eens, we praatten wel. Nu is niemand geïnteresseerd in wat we te zeggen hebben. Niet bij de coalitie, schijnbaar ook niet bij het ministerie, en zeker niet bij de gewone Nederlander - of misschien moet ik zeggen de Nederlander die op Twitter zit. Een verhaal over waarom deze bezuinigingen schadelijk voor de samenleving zijn, wordt stevast beantwoord met zorgvuldig gecomponeerde taalparels als 'sterf, linkse hond' of 'leer ook maar eens wat werken is, elitaire zak'. Pappen en nathouden, praten, op de thee vragen, met redelijke argumenten komen; het gaat allemaal niet helpen, want zo'n aanpak veronderstelt gedeelde grond. Ik deel geen grond met types die de rechtsstaat maar een onhandig obstakel vinden op weg naar een land waarin zij kunnen doen (en kapotmaken) wat ze willen. En academische vrijheid - en dus de universiteit - deelt daar ook geen grond mee, want dit is een kwestie die politieke voorkeur ontstijgt. De universiteit is dan ook een logisch, en tot nu toe althans, ook makkelijk slachtoffer van democratisch uitgedaagde politici. Wat kunnen we wel doen? Hoe overleven we wel? Anders piepen. En heel, heel hard.

Remco Breuker is hoogleraar Koreastudies

Vertrouwenspersoon op matje geroepen over Hofman-affaire: ‘Ik deed mijn werk’

Vertrouwenspersoon wetenschappelijke integriteit Jan van Ruitenbeek is op het matje geroepen door het college van bestuur vanwege zijn rol bij de contra-expertise in de affaire Hofman. ‘Ik moet onafhankelijk zijn.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Dat bevestigt Jan van Ruitenbeek na vragen van *Mare*. Nadat de universiteit een vernietigend onderzoeksrapport publiceerde over het decennialange wangedrag van archeologen-koppel Corinne Hofman en Menno Hoogland, waarin ze worden beschuldigd van sociaal wangedrag en het schenden van de wetenschappelijke integriteit, stapte het duo naar Van Ruitenbeek, hoogleraar experimentele natuurkunde en vertrouwenspersoon wetenschappelijke integriteit.

Vertrouwenspersonen aan de Universiteit Leiden zijn onafhankelijk. De archeologen wilden dat er een contra-expertise zou worden uitgevoerd naar de vermeende integriteitsschendingen. Daarop legde Van Ruitenbeek contact met Bruno de Witte, voorzitter van de commissie wetenschappelijke integriteit van de Universiteit Maastricht. ‘Hij is de eerste en enige externe expert die ik heb benaderd’, zegt Van Ruitenbeek desgevraagd. ‘Hij kent geen van de personen of partijen in het conflict, ik kende hem ook niet. Ik wilde elke schijn van partijdigheid vermijden en heb ook geen opdracht verstrekt, want die bevoegdheid heb ik niet. Het uiteindelijke verzoek en de schriftelijke correspondentie met uitgebreid weerwoord op de klachten over wetenschappelijke integriteit zijn aan hem gestuurd door Hofman en Hoogland.’ De Witte accepteerde het verzoek en voerde de opdracht uit samen met Sjaak Koenis, lid van dezelfde Maastrichtse commissie. Hun conclusie: er is onvoldoende bewijs voor schendingen van de wetenschappelijke integriteit en die aantijgingen zouden niet mogen meewegen in het besluit Hofman te ontslaan. Daarbij moet worden opgemerkt dat de fraude-experts uitsluitend gebruikmaakten van schriftelijke

bronnen en geen van de betrokkenen zelf hebben gesproken. Kort na het verschijnen van de contra-expertise, die dateert van 7 augustus, waarin zijn naam werd genoemd als degene die in de hoedanigheid van vertrouwenspersoon contact had gezocht met De Witte, werd Van Ruitenbeek ‘uitgenodigd voor een gesprek’ met rector Hester Bijl. ‘Ook het hoofd juridische zaken was aanwezig.’ Van Ruitenbeek was in de veronderstelling dat het college verduidelijking wilde over de contra-expertise. ‘Maar het gesprek bleek te gaan over mijn rol als vertrouwenspersoon in de contra-expertise. Mij werd duidelijk gemaakt dat het college daar niet gelukkig mee was.’ ‘Opmerkelijk’, vindt hij. ‘Mijn rol zou onafhankelijk moeten zijn. Het is onder meer mijn taak beklagden bij te staan in

‘Het college van bestuur maakte duidelijk niet gelukkig te zijn met mijn rol’

procedures rond de wetenschappelijke integriteit en hun belangen te vertegenwoordigen. Bovendien lag het gesprek gevoelig, omdat het college van bestuur partij is in het conflict met Hofman. Dat heb ik het college ook duidelijk proberen te maken. Het gesprek duurde ongeveer een uur, maar ik denk niet dat ik ze daarvan heb kunnen overtuigen.’ Van Ruitenbeek is ervan overtuigd dat hij niets verkeerd heeft gedaan. ‘Ik heb niet meer gedaan dat wat hoort bij de rol van vertrouwenspersoon: luisteren en adviseren. Hofman en Hoogland zijn zelf naar De Witte gegaan nadat ik contact met hem had gelegd.’ Dat hij De Witte in eerste instantie zelf heeft benaderd, noemt hij ‘een enigszins

ongebruikelijke stap’, maar was bedoeld om ‘zo dicht mogelijk’ bij een procedure bij het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit (LOWI) te blijven. ‘De gebruikelijke procedure zou zijn om naar het LOWI te gaan, maar die weg was afgesloten omdat er geen uitspraak lag van de commissie wetenschappelijke integriteit’, zegt Van Ruitenbeek. Het onderzoek is namelijk gedaan door een gemengde commissie met daarin leden van de commissie wetenschappelijke integriteit én de klachtencommissie ongewenst gedrag. Van belangenverstrengeling is geen sprake, zegt hij. ‘Kwesties rond wetenschappelijke integriteit laten zich goed feitelijk onderzoeken. Daar speelt eventuele sympathie of antipathie geen grote rol. Wanneer je, zoals ik, zesendertig jaar werkzaam bent geweest aan de universiteit Leiden, en diverse rollen en taken hebt vervuld, dan ken je veel mensen. Hofman, die decaan is geweest, en Hoogland maakten weliswaar deel uit van mijn netwerk, maar Hofman was ook bekend bij diverse mensen die een rol hebben gespeeld bij de interne onderzoeken, de rapportages en de maatregelen die genomen zijn naar aanleiding daarvan.’

Universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeek wil niet ingaan op de vragen waarom Van Ruitenbeek op het matje is geroepen en welk doel het college had met het gesprek, of het college vindt dat vertrouwenspersonen onafhankelijk moeten kunnen opereren en in hoeverre dat een gesprek over zijn rol in de weg staat. ‘Over gesprekken met medewerkers kunnen we niets zeggen of verklaren, die zijn vertrouwelijk’, laat ze weten. Vervolgfragen waarin werd verduidelijkt dat het hier niet gaat om de persoonlijke integriteit van Van Ruitenbeek, maar over de onafhankelijke status van vertrouwenspersonen bleven onbeantwoord. Eind november stopt Van Ruitenbeek als vertrouwenspersoon vanwege zijn aanstaande emeritaat. De rechtszaak over het ontslag van Corinne Hofman is op 10 oktober.

De sterkste man redde het niet

Behalve officieren in Afghanistan waren Martijn van der Vorm en Ivor Wiltenburg ook allebei promovendus in Leiden. Ze spraken af paranimf te zijn bij elkaars promotie. Na de dood van Wiltenburg werd die belofte vorige week alsnog ingelost, tijdens een postume plechtigheid.

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO JOS KUKLEWSKI

Op een tafeltje in het Groot Auditorium in het Academiegebouw staat een foto van twee officieren van de Landmacht, gekleed in ceremonieel tenue, compleet met witte handschoenen en sabel. Een van de militairen op de afbeelding is paranimf luitenant-kolonel Ivor Wiltenburg. Hij feliciteert luitenant-kolonel Martijn van der Vorm, vriend en collega, die net met succes zijn proefschrift heeft verdedigd.

Anderhalf jaar later staat Van der Vorm weer op dezelfde plek, opnieuw gekleed in ceremonieel tenue, nu als paranimf van Wiltenburg. Alleen is zijn goede vriend er zelf niet meer bij. Wiltenburg overleed namelijk op 5 september 2023, een dag voordat hij zijn proefschrift zou verdedigen, aan een ziekte. In een vol auditorium verdedigt Van der Vorm samen met paranimf majoor Ivar van der Steen het proefschrift van zijn overleden vriend. In het onderzoek verwerkte Wiltenburg zijn eigen ervaringen. Hij ging in 2007 op missie in Afghanistan, als onderdeel van een zogeheten Operational Mentoring and Liaison Team (OMLT) dat in Uruzgan lokale militairen moest opleiden (zie kader). Op de eerste rij in het auditorium zit de familie van de overleden officier, onder wie zijn vrouw Joanique en zijn drie kinderen. Tijdens het lekenpraatje heeft Van der Vorm het even lastig. ‘Een heel goede vriend verliezen is niet zomaar iets’, zal hij achteraf vertellen. ‘Ik mis hem nog elke dag. Bij de eerste alinea kwam de emotie al en dan moet je je zien te herpakken. De mensen in de volle zaal zagen dat ik het in die fase wat moeilijk had en zij knikten me bemoedigend toe. Dat gaf me kracht.’ Van der Vorm en Wiltenburg kenden elkaar van een programma dat de Nederlandse Defensie Academie (NLDA) heeft opgezet om officieren de mogelijkheid te geven om te promoveren. ‘Wij waren de eerste lichting: de jonge handen op de faculteit in Breda. We zijn allebei uitgezonden geweest naar Afghanistan, maar wel op verschillende momenten.’ Wiltenburg publiceerde twee boeken over Afghanistan: *Met geweer en geduld* en een reconstructie van de Slag om Chora waar hij in 2007 zelf bij betrokken was. ‘Ivor was de operationele krijger’, vertelt Van der Vorm. ‘Hij was heel direct, soms zelfs een

beetje lomp. Ik ben rustiger, een meer academisch gevormde officier.’ Wiltenburg was commandant van de Charlie Eagles compagnie van de Limburgse Jagers. ‘Hij gaf leiding aan 150 mannen en vrouwen. Aan een proefschrift werken is een andere wereld. Hij moest daar nog meer aan wennen dan ik, maar heeft zijn weg gevonden.’ Vanwege zijn postuur kon hij mensen ‘best een beetje afschrikken als ze hem voor het eerst zagen’. Maar zijn ‘aanstekelijke persoonlijkheid’ maakte dat meteen weer goed. ‘Als hij een generaal ging videobellen voor het proefschrift, zag hij bijvoorbeeld een hond in de kamer liggen en daar ging hij dan heel enthousiast op in: “Wat mooi! Ik zit er ook over te denken om een hond te nemen!” Of hij brak het ijs door over cricket of rugby te beginnen, en dan kreeg hij vervolgens onderhanden stukken toegeschoven.’ Zijn vriend zat altijd vol ideeën, zegt Van der Vorm, en niet alleen academische. ‘Hersenscheten, zo noemden we die.’ ‘Ivor had een paar absurdistische plannen voor deze ceremonie’, zegt Martijn Kitzen, hoogleraar irreguliere oorlogvoering en speciale operaties, in zijn laudatio. ‘Zo leek het hem als voormalig lid een leuk idee om een aantal leden van de studenten rugbyvereniging onaangekondigd hun clublied te laten zingen. Sfeer gegarandeerd. Voor de mensen die de tekst niet kennen: het academische gehalte is gering.’ Toch wordt er ook serieus gedebatteerd door de paranimfen en de oppositiecommissie. ‘Ivor wilde geen cadeautjes’, legt Van der Vorm uit. Bijzonder hoogleraar militair-maatschappelijke studies Theo Brinkel gaat in op de cultuurverschillen tussen de Afghaanse en de Westerse militairen. ‘In onze ogen zijn de Afghanen vreemde militairen: niet vechten tijdens de ramadan, ongericht hun machi-

negeweer leegschieten. De Nederlandse militairen waren niet geselecteerd op hun diplomatieke kwaliteiten. Ook Ivor niet...’ De zaal moet lachen. Brinkel vervolgt: ‘Zijn deze fundamentele culturele verschillen te overbruggen?’ ‘Hooggeleerde opposenten, dank voor deze vraag’, reageert Van der Vorm. ‘Sommige geïnterviewden omschreven dit als “intercultureel geneuzel”. Alle militairen kunnen immers toch dezelfde skills leren? Maar die culturele verschillen zijn er gewoon. Het is een vak apart om hier goed rekening mee te houden. Dat is

Afghaanse militairen opleiden was problematisch

Ivor Wiltenburg was lid van een Operational Mentoring and Liaison Team (OMLT) dat in 2007 naar Afghanistan vertrok om lokale militairen op te leiden. Het team had maar zeer beperkte kennis van de Afghanen, schrijft Wiltenburg in het voorwoord van zijn proefschrift. ‘In Uruzgan kregen we te maken met de bureaucratie van het Nederlandse leger, de Taliban die op de loer lag en, het allerbelangrijkste, de specifieke Afghaanse krijgerscultuur.’ Ze spraken de taal niet, hadden vaak geen diplomatieke vaardigheden en waren jonger dan de Afghaanse militairen, schetst Wiltenburg. ‘Dat zorgde voor de nodige problemen in een maatschappij waar senioriteit erg belangrijk wordt gevonden.’ De Afghaanse militairen leken in de ogen van de Nederlanders ‘a rag-tag band of oddballs’ die scherp contrasteerde met hun in het westen opgeleide collega’s. Het was dan ook niet eenvoudig om hen te trainen. Het onderzoek richt zich op de vraag hoe het Verenigd Koninkrijk, Nederland en België deze teams inrichtten, begeleidden en zich gaandeweg aanpasten. Conclusie: er waren zoveel Nederlandse militairen nodig voor andere taken, dat ‘het adequaat vullen van het OMLT een voortdurend probleem bleef’. Verder constateert Wiltenburg dat de Nederlanders ‘moeite hadden om de geleerde lessen goed over te brengen naar de opvolgers. Na het beëindigen van de uitzending werden ook de rapportages van de commandanten veelvuldig genegeerd door de directie operaties van de krijgsmacht. Met het beëindigen van de Nederlandse bijdrage in Uruzgan in 2010, verviel ook de noodzaak van het formeren van de OMLTs, en de geleerde lessen werden niet geformaliseerd of geïnstitutionaliseerd, ondanks dat de Nederlandse krijgsmacht veelvuldig blijft deelnemen aan zogeheten Security Force Assistance operaties.’

‘Dit was het moment waar hij naar toeleefde en dat hem op de been hield’

een moeilijk opgave, maar het kan.’ Als de laatste vraag is beantwoord, zegt promotor Frans Osinga, hoogleraar War Studies: ‘Ik verklaar bij deze dat Ivor Wiltenburg is bevorderd tot doctor.’ Commissiesecretaris Bas Rietjens, bijzonder hoogleraar Intelligence in War and Conflict, overhandigt de promotiebul aan de weduwe. Brigade-generaal Peter van der Tuin reikt namens de landmacht het brevet Hogere Wetenschappelijke Vorming uit aan de familie. ‘Leave no man behind’, zegt hij. ‘Dat is een van onze kernwaarden. We laten niemand achter, en vandaag doen we recht aan Ivor, een officier in hart en nieren. Maar naast een *officer* was hij ook een *scholar*. De kennis die hij heeft opgedaan maakt ons elke dag een beetje beter en daar zijn we hem dankbaar voor.’ Joanique komt als laatste aan het woord. ‘Ik sta hier met een dubbel gevoel’, zegt ze. ‘Aan de ene kant het verdriet en het gemis dat Ivor hier zelf niet kan staan. Toen we hoorden dat de prognose heel slecht was, werd de promotie vervroegd van 8 november naar 6 september. Dit was het moment waar hij naar toeleefde en dat hem op de been hield. Opgeven is nooit iets voor Ivor geweest. Maar ook de sterkste man kon het niet redden. ‘Aan andere kant is er nu de trots op wat hij heeft gepresteerd. Ivor genoot ervan zich onder te dompelen in kennis. De samenwerking met Martijn maakte het onderzoek makkelijker. Ivor heeft zoveel plezier gehad in de samenwerking en aan jullie vriendschap. Ik kan je niet genoeg bedanken.’ ‘We hadden de afspraak dat we paranimf zouden zijn bij elkaars verdediging’, zegt Van der Vorm nadien. ‘Die belofte is nu ingelost.’

Handleiding: ‘Vrijheid van meningsuiting is toegestaan’

Wanneer mag een debat of protest plaatsvinden op universiteitsterrein? Dat staat in de *Criteria en procedure ter bevordering van inclusieve en veilige evenementen*. Maar daarin staat ook dat medewerkers extra informatie willen over ‘activiteiten voor en door studenten van kleur’.

DOOR MARK REID
FOTO TACO VAN DER EB

Het universiteitsbestuur stuurde dit beoordelingsformulier de ze week naar de universiteitsraad. Uitgangspunt van de criteria is dat de evenementen niet mogen zorgen voor sociale onveiligheid. ‘Als onderzoeks- en onderwijsinstelling zien wij het als onze taak om kennis te bevorderen, ruimte te bieden voor verschillende perspectieven, en het ontwikkelen van vaardigheden te stimuleren in het voeren van gesprekken over complexe maatschappelijke en mondiale onderwerpen. Deze gesprekken kunnen en mogen prikkelend en ongemakkelijk zijn. Echter, een gevoel van veiligheid is een voorwaarde voor een open dialoog.’

Het document stelt dat vooral bij evenementen over actuele conflicten, oorlogen en thema’s die polarisering en felle discussies veroorzaken kans is op sociale onveiligheid. Medewerkers kunnen in zo’n geval experts raadplegen die ‘de opzet en bijdrage van de sprekers evalueren met betrekking tot politieke gevoeligheden en mogelijke verdeeldheid en onrust binnen of buiten de organisatie’. De experts moeten vervolgens beoordelen of ‘het voorgestelde evenement op een constructieve manier bijdraagt aan kennis en inzicht in de actualiteit’. Per onderwerp staan enkele suggesties voor te benaderen experts genoemd. Voor evenementen over Rusland en Oekraïne kunnen

Zo’n zeshonderd studenten en medewerkers onderbraken in mei hun colleges voor een zogeheten ‘walk-out’ waarin ze protesteerden tegen de universitaire banden met Israël

medewerkers zich richten tot de opleidingsvoorzitter Ruslandstudies, voor Afrika is er African Studies, en voor evenementen die te maken hebben met Israël en Palestina is er een speciale regiegroep die vragen kan beantwoorden. De vraag rijst of zo’n inhoudelijke controle op voorhand is te verenigen met de academische vrijheid, en niet neerkomt op censuur. ‘Voorheen kon het gebeuren dat er te snel of zonder voldoende inhoudelijke kennis geoordeeld werd of een evenement werd toegestaan’, reageert woordvoerder Caroline van Overbeeke. ‘Er werden ook wel eens te snel evenementen afgekeurd. Met de nieuwe werkwijze willen we borgen dat kennis over de inhoud en het werkveld wordt meegewogen in het advies. Uitgangspunt is dat wij als universiteit, juist vanwege het grote belang dat wij hechten aan academische vrijheid, een brede *range* van evenementen met verschillende perspectieven en invalshoeken willen faciliteren. ‘Tegelijk heeft de universiteit een verantwoordelijkheid wat betreft een veilige leer- en werkomgeving. De procedure beoogt juist een constructieve en open houding en aanpak in alle evenementen te bewerkstelligen. We willen een kader scheppen waardoor gelijke behandeling van studenten en medewerkers en hun activiteiten worden geborgd. De tekst is gebaseerd op input van specifieke doelgroepen en hun ervaringen bij het reserveren van zalen en de drempels die ze daarbij ervaren.’ Over hoe de universiteit op voorhand een onderscheid kan maken tussen evenementen die tot ongemak leiden en evenementen die voor sociale onveiligheid zorgen, zei Van Overbeeke het volgende: ‘Wij nemen sociale onveiligheid zeer serieus. Tegelijk vragen wij studenten en medewerkers wel open te staan voor een kritische uitwisseling over thema’s, wat wel ongemak kan veroorzaken maar niet hetzelfde is als sociale onveiligheid. Er moet ruimte kunnen zijn voor een evenement dat een kritische blik werpt op een conflict. Dat kan ongemak veroorzaken bij groepen die zich aangesproken voelen. Dit is niet hetzelfde als een evenement dat oproept tot discriminatie, intolerantie en haat tegen een groep, daarom is een constructieve en zorgvuldige aanpak van groot belang.’ Opvallend is een frase uit de inleiding, waarin staat dat universitaire medewerkers bij hun beoordeling vaak behoefte hebben aan extra informatie, vooral als het gaat om politieke thema’s, maar ook bij ‘activiteiten voor en door studenten van kleur en verschillende regionale achtergronden’. Mare vroeg de universiteit of dit betekent dat evenementen voor en door studenten van kleur automatisch politiek geladen zijn, en of dit geen racisme is. Daarop antwoordde de woordvoerder dat juist het omgekeerde waar is. ‘Hiermee willen we juist vooringenomenheid over deze thema’s voorkomen. Door aan te geven dat extra informatie nodig is bij dergelijke aanvragen, willen we aangeven dat dit juist een zorgvuldige aanpak vraagt. Daarom worden er nu ook experts op het gebied van diversiteit en inclusie betrokken als er vragen zijn, juist om aannames en een strengere aanpak te voorkomen.’ Demonstraties zijn volgens de criteria, mits ze zich aan de huisregels houden, nog wel mogelijk op universiteitsterrein. ‘Vrijheid van meningsuiting is in onze gebouwen toegestaan’, aldus het document.

eenkomsten, die het debat verhinderen. Daar zitten Joodse organisaties bij maar ook christelijke zoals Christenen voor Israël, of een lobbyorganisatie als de Nederlandse Industrie voor Defensie en Veiligheid (NIVD). Die heeft niks met het Jodendom te maken. Het gaat om het conflict.’ In december 2023 oordeelde de rechter dat de universiteiten het verzoek om informatie van The Rights Forum in behandeling moesten nemen. Universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke liet in april 2023 in Mare weten dat het Leidse college van bestuur ‘heeft besloten op onderdelen van het verzoek niet in te gaan’ omdat het verzoek zich zou richten ‘op een specifieke groep burgers, waaronder ook medewerkers, studenten en alumni van de Universiteit Leiden’. Dat zorgt voor ‘gevoelens van onveiligheid, onrecht en discriminatie’, aldus Van Overbeeke. Uiteindelijk hadden de universiteiten geen grond om het verzoek te weigeren. ‘Ik heb via informele kanalen gehoord dat de universiteiten juridisch geen poot hadden om op te staan. Ze voelden echter druk van buitenaf om zich zo op te stellen. Ze wilden principieel niet meewerken.’ Uiteindelijk zijn de universiteiten toch overstag gegaan. ‘Ik geloof niet dat er over Leiden iets heel schokkends tussen zat’, zegt Jonkman. ‘Van de stukken die we nu hebben ontvangen komt naar voren dat de universiteiten niet bewust zijn geweest van de ernst van de situatie Israël-Palestina en ze niet scherp keken naar de mensenrechtensissues in het conflict. Nu hebben de universiteiten meer oog van de gevoeligheid van het thema. Het is een conflictgebied en dan moet er veel meer aandacht zijn voor de impact van samenwerkingsverbanden.’

was een standaard Woo-verzoek waarover vanaf het begin een onjuist beeld is gecreëerd. De universiteiten hebben het verzoek geleekt en al snel werd gesteld dat het om antisemitisme ging. Dat we op zoek waren naar contacten van individuele medewerkers en studenten, naar Joodse studenten en medewerkers. Daar is nooit sprake van geweest.’ Die giftige dynamiek ‘heeft voor een onveilige situatie gezorgd’, aldus Jonkman. ‘Als gevolg hiervan zijn mijn gezin en ik bedreigd.’ Het ging hem echter om de contacten van de universiteit met verschillende organisaties die zich met Israël en Palestina bezighouden. ‘Lobby-organisaties die zich tot op zekere hoogte bezighouden met het onderdrukken van de vrijheid van meningsuiting. Die aandringen op het verbieden van bepaalde lezingen en bij-

De universiteit heeft na tweeënhal jaar toch volledig voldaan aan het Woo-verzoek van The Rights Forum over de banden met Israëlische instellingen, bedrijven en Nederlandse lobby-organisaties. ‘Ze moesten wel van de rechter.’ Mensenrechtenorganisatie The Rights Forum diende in januari 2022 voor een groep academici en studenten een Woo-verzoek in bij de Nederlandse universiteiten, waaronder Leiden. Dat verzoek bestond uit twee delen. De organisatie wilde weten wat de contacten van de universiteiten zijn met Israëlische bedrijven en instellingen. Die informatie werd geleverd. The Rights Fo-

DOOR VINCENT BONGERS

Raad: ‘Stop per direct met beveiligers in burger’

De universiteitsraad had adviesrecht op het inzetten van beveiligers in burger in het Wijnhavengebouw, zo blijkt uit ingewonnen juridisch advies. Een deel van de raad wil dat er per direct een einde komt aan de inzet van deze beveiligers. ‘Het is gewoon fout beleid.’

DOOR VINCENT BONGERS

Deze maand ontstond ophef over de inzet van beveiligers in burger en andere maatregelen in het Wijnhavengebouw in Den Haag, zoals het fotograferen van medewerkers en studenten. De raad werd daarover niet vooraf door het college geïnformeerd, ook al beweerde het college eerder dat dat wel het geval was. Pas recentelijk kreeg de raad achter gesloten deuren updates over ontwikkelingen rond beveiliging. In artikel 9.33a van de Wet op het hoger onderwijs (WHW) staat echter dat het college ‘voorafgaand advies’ vraagt aan de universiteitsraad voor elk ‘door het college te nemen besluit in ieder geval met betrekking tot aangelegenheden die het voortbestaan en de goede gang van zaken binnen de universiteit betreffen’. Volgens de raad heeft de inzet van beveiliging in burger zeker betrekking op de ‘goede gang van zaken’. De raad won juridisch advies in, en ook daaruit kwam naar voren dat het adviesrecht geldt. Er speelt meer dan alleen het adviesrecht, bleek tijdens de raadsvergadering maandag. ‘De jurist heeft grote twijfels over de wettelijkheid van de maatregelen’, zei raadslid Michiel Vermeer van studentenpartij DSP-SC. ‘Zolang er juridische twijfels zijn over deze maatregelen, moet de universiteit ermee stoppen. Nog los van het morele punt dat het gewoon fout beleid is.’ ‘Deze maatregelen zijn onacceptabel in welke context dan ook’, vond ook personeelsraadslid Joost Augusteijn. ‘In ieder geval in de huidige context in Nederland.’ De raad wilde veiligheidsmaatregelen in de breedste zin bespreken, maar dat was lastig omdat het college een half uur voor de vergadering pas de schriftelijke vragen van de partij en over de kwestie deels had beantwoord. ‘We hebben de antwoorden niet eens helemaal kunnen lezen’, zei Femke Spaargaren van studentenpartij PBMS. ‘Het is kwalijk dat we deze beantwoording zo laat hebben gekregen.

We kunnen nu niet als raad zeggen: stop per direct met deze maatregelen. Daar hebben we niet genoeg informatie voor.’ Augusteijn: ‘Ons leven wordt zo wel heel erg moeilijk gemaakt. We zijn niet in staat om een goed advies te geven op deze manier. We willen publiekelijk discussiëren over de maatregelen. Dat moet het college duidelijk zijn.’ Spaargaren: ‘Ik weet niet wat de aanleiding is voor de maatregelen, en ook niets over de proportionaliteit. Het is een risico om te stoppen als blijkt dat de maatregelen wel proportioneel zijn. Ik vind het lastig om een oordeel te vellen zonder hier goed over te kunnen spreken. We krijgen ook veel signalen van studenten die de beveiliging wel als prettig ervaren.’ ‘Dit gaat niet om het ophangen van een camera, of een extra beveiliging bij de deur’, zei Sami Katkhouda van DSP-SC. ‘Het gaat om beveiligers in burger, en dat zorgt voor veel onrust.’ ‘Als de maatregelen juridisch niet in orde zijn, is het ook risicovol om ermee door te gaan’, reageerde Augusteijn. ‘Omdat de universiteit juridisch aansprakelijk is. Er zouden wellicht boetes kunnen komen van de Autoriteit Persoonsgegevens.’ ‘Er zijn studenten die in deze situatie niet meer naar de campus gaan’, vertelde Vermeer. ‘Er is geen organisatie die dit moreel en wettelijk een goed idee vindt. Amnesty International, Privacy First, Studentenvakbond LSVb en de FNV zijn het er allemaal over eens dat dit niet kan.’ Vermeer vond het ook raar dat heel veel zaken door het college als vertrouwelijk worden bestempeld, terwijl dat niet nodig is. ‘De kosten van de maatregelen bijvoorbeeld. Ik zou niet weten waarom dat niet publiek gemaakt wordt. Ik denk dat het een enorm bedrag is en dat het college bang is om dat bekend te maken.’ Augusteijn: ‘Wij hebben vragen gesteld op een wijze die de vertrouwelijkheid niet schendt. Vragen als “van welke aard zijn de bedreigingen die het college denkt tegen te gaan met de extra beveiligingsmaatregelen”?’ De antwoorden die we krijgen zijn dan heel teleurstellend.’ Ook Floske Spijksma vond het problematisch dat het college zoveel zaken achter gesloten deuren wil behandelen. ‘We worden medeplichtig, worden ingekapseld, door deze gang van zaken. Dat voelt heel onprettig.’ Op maandag 14 oktober spreekt de raad met het college over de veiligheidsproblematiek.

400.000 proefschriften afstoten klinkt heel heftig

De universiteitsbibliotheek gaat 400.000 proefschriften afstoten. Het gaat om proefschriften die de bibliotheek heeft gekregen van andere universiteiten in Europa, uit de periode 1850 tot 2004, die samen zo’n 3,2 kilometer kastruimte innemen.

DOOR ELSE VAN DER STEEG

Jos Damen, hoofd van de African Library, is kritisch op het plan. Hij wijst op een gerichte zoektocht die het personeel van de UB in 2004 uitvoerde, waarbij onder andere de proefschriften van Albert Einstein en Marie Curie werden ontdekt in de collectie. Damen: ‘Er kunnen veel meer verborgen schatten tussen zitten. En buitenlandse universiteiten zullen niet alles zelf meer hebben.’ Hij vraagt zich af waarom er niet gekozen is om de proefschriften te digitaliseren. Overigens twijfelt Damen aan het precieze aantal proefschriften. In het boekje Hora Est! over de collectie proefschriften, schatte hij het aantal in de collectie tussen 1580-2004 op 400.000. De proefschriften die nu weggaan komen uit 1850-2004, wat betekent dat er naar zijn schatting nog zo’n 50.000 proefschriften (uit de periode 1580-1850) achterblijven, en er dus zo’n 350.000 vernietigd gaan worden. Bart van der Steen, Hoofd Faculty Liaison & Diensten bij de

universiteitsbibliotheek reageert: ‘Over zestig procent van de collectie hebben we contact gehad met de betreffende universiteiten. Van Parijs en Berlijn hebben we bijvoorbeeld een enorme collectie, meters aan materiaal. Van veel andere universiteiten hebben we een boel kleinere deelcollecties van maar een paar jaar of maar een paar meter. Hoe kleiner de collectie, hoe meer tijd het kost om erachter te komen of de universiteit de proefschriften nog wil hebben. En geen van de mensen die we hebben benaderd heeft gezegd: ja, stuur maar op. Digitaliseren of catalogiseren is ondoenlijk, zegt Van der Steen. ‘Het catalogiseren van één titel kost tien tot vijftien minuten, dat is niet werkbaar als het gaat om 400.000 stuks. Financieel gezien kost digitaliseren miljoenen, echt veel te duur in een tijd van bezuinigingen. Het klinkt heel heftig, 400.000 proefschriften afstoten, maar alles van voor 1850 bewaren we integraal, dat zijn we ook verplicht. ‘UB Leiden stoot niet regelmatig werken af. Andere UB’s hebben dat al wel vaker gedaan, maar bij ons is het niet eerder nodig geweest. We hebben dus ook niet een regulier proces van het afstoten van werken.’ Prenten en boeken van voor 1900 worden sowieso nooit afge-stoten, zegt Van der Steen. ‘Er ligt een harde grens bij 1900. Alles van voor die tijd bewaren we.’

Terwijl zijn omgeving dacht dat hij al bijna twee master-titels had binnengesleept, had hij nog maar een paar studiepunten op zijn naam staan. In *Morgen vertel ik alles*, onthult Job van Ballegoijen de Jong hoe hij jarenlang loog over zijn studie. ‘Opeens realiseerde ik me: ik kan niet meer terug.’

DOOR LISA BOSHUIZEN
FOTO MARC DE HAAN

Zesenhalf jaar lang leefde Job van Ballegoijen de Jong (1985) in een ‘zelfgebouwde gevangenis’ van leugens. Van Ballegoijen de Jong was een *pretend-student*. Zijn eerste niet gehaalde tentamen waarvan hij vertelde dat het ‘wel goed’ was gegaan groeide uit tot een façade van een succesvolle student die bijna twee masters had afgerond. In werkelijkheid was hij al drie studies gestart en had van nog geen één het eerste jaar gehaald.

In het boek *Morgen vertel ik alles* reflecteert Van Ballegoijen de Jong op zijn jeugd, de ziekte van zijn vader, zijn tijd als homoseksuele man bij één van de op dat moment meest conservatieve studentenverenigingen van Leiden en probeert hij te verklaren waarom het zover kon komen. En hoe hij uiteindelijk toch zijn plek vond bij een advocatenkantoor op de Zuidas.

‘Liegen was een *lifehack*’, schrijft Van Ballegoijen de Jong in zijn boek. ‘Het was een aantrekkelijke manier om iedereen tevreden te houden.’ In 2003 begon hij, net als zijn opa en vader, aan de studie geneeskunde in Leiden en werd lid van studentenvereniging Minerva. Hij deed er alles aan om erbij te horen. Maar door de ziekte van zijn vader, die aan MS leed, de financiële obstakels die daarbij kwamen kijken en de interne worsteling met zijn gaardheid, voelde Van Ballegoijen de Jong zich vanaf de middelbare school al anders. ‘Ik heb vroeger nooit over emoties leren praten. Het is een heel heftig iets als je vader opeens op zo’n manier ziek wordt. We zeiden de hele tijd tegen elkaar dat het “eigenlijk best wel goed” ging. Gevoelens van verdriet of frustratie werden niet benoemd.’

Op de middelbare school had hij nooit moeite met leren. ‘Maar de hoeveelheid en complexiteit van de leerstof op de universiteit is te groot om het vlak voor het tentamen nog even snel door te nemen en een goed cijfer te halen.’ Voor zijn eerste tentamen haalde hij een drie. Maar aan zijn omgeving vertelde hij dat hij een achtenhalf had gehaald. Die leugen bracht zijn familie en hem rust en vreugde. Hij overtuigde zichzelf dat het bij de herkansing ‘allemaal wel weer goed zou komen’.

Maar dat gebeurde niet. Keer op keer vond hij een uitweg voor zijn bedrog: een pleidooi bij de examencommissie om hem toch nog een jaar te laten studeren, het starten van een nieuwe studie omdat geneeskunde ‘toch niet zo goed bij hem paste’ en de studie rechten

die hij ‘erbij’ was gaan doen. De studies haalde hij niet, bij de herkansingen kwam hij niet opdagen.

‘Liegen is veel makkelijker dan je denkt’, zegt de auteur. ‘Geen enkele schijnstudent begint met het idee dat het zo groot gaat worden.

Maar op een gegeven moment realiseerde ik me: ik kan nu niet meer terug.’ ‘In die tijd waren er op de vereniging veel langstudeerders en daar werd altijd schamper over gesproken: “Oh god, daar heb je die negendejaars weer.” Zo iemand wilde ik niet worden.

Daardoor dacht ik nóg meer dat ik moest doen alsof mijn studie wel goed ging. Maar achteraf was het makkelijker geweest als ik alleen langstudeerder was geweest: die doen dan wel een paar jaar over hun scriptie maar rondten ‘m tenminste af.’

Dat hij, ook toen hij allang bij de universiteit was uitgeschreven, de schijn bleef ophouden, was in dit tijd – rond 2005 – ook relatief eenvoudig, zegt hij. ‘Toen was het helemaal niet zo gek als je de hele dag door brak in je badjas in de huiskamer van je studenten-

huis lag. Ik stond elke avond op de sociëteit en ik hoorde erbij. Voor mijn gevoel was dat destijds niet nep. Als ik erop terugkijk was de jongen die daar stond niet de Job die ik echt ben. Niemand dwong mij ooit om naar de sociëteit te gaan, maar er is wel echt een sterke cultuur van hoe je

Leidse student (niet Job van Ballegoijen de Jong) slaapt zijn roes uit, rond het jaar 2000.

Liegen was een life hack

moet zijn, wat je leuk moet vinden en met welk soort mensen je moet omgaan. Daar hoort veel alcohol en weinig studeren bij. Samen met mijn gevoeligheid om geaccepteerd te worden was dat een giftige combinatie.’

In de heteronormatieve wereld van Minerva van die tijd hield hij zijn homoseksualiteit geheim. Hij wilde de acceptatie waar hij net zo hard voor had gewerkt, niet plots verliezen. ‘Nu heb ik de wetenschap dat als ik mezelf ben ik daar anderen niet mee verlies, maar juist mensen dichterbij mij krijg. Het allerverdrietigste is dat ik de echte Job in die periode eigenlijk volledig kwijt was. Op de middelbare school speelde ik toneel en las ik veel. Ik had populaire en niet-populaire vrienden. Daar paste ik mij ook al een beetje aan, maar ik was vooral aan het genieten van de dingen die mij vreugde en plezier brachten.’ *Morgen vertel ik alles*, de titel van zijn boek, klonk destijds voortdurend in zijn hoofd. ‘Het is als iemand die met oud en nieuw bedenkt te gaan stoppen met roken en twee dagen later toch weer een sigaret opsteekt. Het liegen heeft hetzelfde vluchtgevoel als een verslaving. Met een leugen kan je even

‘Het was toen helemaal niet gek als je de hele dag brak in je badjas op de bank lag’

doen alsof de hele wereld perfect is, dan hoeft je het allemaal niet te voelen.’

Op 31 januari 2010 vertelde hij het echt. Zijn moeder had zijn bewijs van inschrijving nodig en dat zou hij meenemen. Tot aan het moment dat zijn hand het lege vak van zijn tas in reikte, hield hij het vol. ‘Op dat moment kon ik niet meer dieper zakken. Het was dat of het allerzwartste einde. Die gedachte kwam niet vanuit een depressie of een gedachte “ik wil niet meer leven”. Het was een soort rationele optie die eigenlijk op den duur de meest voor de hand liggende werd. Voor mijn omgeving maakte ik de keuze het te vertellen. De andere optie zou voor hen zwaar zijn. Met de waarheid deed ik ze minder pijn.’

Het roer ging om. De pretend-student vervuilde Leiden voor Amsterdam en na een paar jaar dook hij weer de studieboeken in. Dit keer met succes.

‘Misschien is de UvA gewoon makkelijker dan de Universiteit Leiden’, grapt hij. ‘Een docent zegt vaak in het eerste college: “Voor dit vak staat achttien uur studie per week.” Dan zie je elke student al denken dat ze wel wat beters te doen hebben. Ik dacht op dat moment: “Wat zou er gebeuren als ik dat advies gewoon opvolg?” Toen bleek studeren eigenlijk best haalbaar te zijn.’ Inmiddels werkt hij op een advocatenkantoor op de Zuidas. En ook dat was anders dan hij zich had voorgesteld.

‘Van tevoren dacht ik dat de advocatuur echt het allerverschrikkelijkste was om terecht te komen. Dat hier alleen maar mensen rondlopen die hun corporale veren niet van zich hebben kunnen afschudden. Het grappige is dat het echt het tegenovergestelde was. Het was een organisatie waar de corporale blaaskaak, de stille nerd én de creatieve vrijdenker hun plek vinden. Daar kan ik helemaal mijzelf zijn.’

Job van Ballegoijen de Jong, *Morgen vertel ik alles*, Hoe ik mijn studie bij elkaar loog. Atlas contact, 240 pgs., € 22,99

Magdalena Moons smeekt haar verloofde de bestorming van Leiden uit te stellen, 1574, Simon Opzoomer, 1840 – 1850.

Magdalena hield haar kin omhoog

Was Magdalena Moons een heldin die 450 jaar geleden hielp bij het ontzet van Leiden of een landverraadster die het bed deelde met een Spaanse opperbevelhebber? Matthias Rozemond schreef een historische roman over haar. ‘We zijn langzamerhand wel klaar met verhalen over mannen, toch?’

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO RIJKSMUSEUM

Het is september 1574 en Magdalena Moons zit in de gevangenis. Ze wordt ervan verdacht te spioneren voor de prinsgezinde watergeuzen en degene die haar daarvan verdenkt is nota bene haar eigen geliefde, de Spaanse opperbevelhebber Francisco Valdéz. ‘Magdalena wordt verscheurd tussen de twee kampen’, vertelt schrijver Matthias Rozemond. ‘Aan de ene kant haar prinsgezinde broers die ze te vriend wil houden en aan de andere kant haar toekomst, haar man.’ Vanwege de viering van het lustrum van het Leidens Ontzet, dat op 3 oktober dit jaar 450 jaar geleden plaatsvond, besluit Rozemond - die zelf ook het Leidse feest gaat vieren - dat dit de uitgelezen kans is om een historische roman over Moons te schrijven. Als Magdalena ter ore komt dat Valdéz van plan is Leiden te bestormen, krijgt ze de schrik van haar leven. Veel van haar familieleden en vrienden wonen in de stad. Ze smeekt Valdéz de aanval nog een nacht uit te stellen en belooft in ruil daarvoor met hem te trouwen. De Spaanse opperbevelhebber stemt hiermee in, maar juist die nacht van 2 op 3 oktober, steken de watergeuzen de dijken door en moeten de Spaanse troepen vluchten voor het water. Dankzij Magdalena Moons kan Leiden uiteindelijk bevrijd worden van de Spanjaarden. ‘Er zijn al heel veel boeken over het beleg en het ontzet van Leiden, maar dat zijn altijd een beetje van die lullige boeken: dappere jongens die met gebalde vuisten naar de Spanjaarden zwaaien. De Spanjaarden zijn de *bad guys*, de watergeuzen de *good guys*. Dat zijn personages van bordkarton. Ik vind het pas interessant als een personage dilemma's heeft.’ Zo is ook Magdalena Moons geen perfect mens. ‘Dat zou ook niet geloofwaardig zijn. Er is niemand die rondloopt en alleen maar met goede dingen bezig is. Iedereen moet een afwijking hebben.’ De 32-jarige Moons valt per slot van rekening voor een Spaanse opperbevelhebber die de leiding heeft over het beleg van Leiden. ‘Die Hollandse watergeuzen zagen er echt niet uit. Dat waren van die boerenkinkels met hele grote, wijde broeken en slappe petten. Ze stonken ook. De Spanjaarden waren echt verzorgd: ze gingen in bad, hadden goed verzorgde baarden, droegen kettinkjes, spiegeltje hier, spiegeltje daar. Er waren vast veel vrouwen die dachten: wat een verwijfd gedoe. Maar Magdalena zag dat wel zitten.’ En op zijn beurt had Valdéz ook oog voor de blonde schone. ‘Als je in Spanje alleen van die schichtige vrouwtjes gewend bent, dan is het ook weleens leuk dat iemand voor de verandering een tweede glaasje voor zichzelf inschenkt, lekker brutaal is en op eigen initiatief gaat dansen. Wat heb je aan een gesprek met iemand die alleen maar knikt?’ ‘Een echte levensgenieter’, zo omschrijft de schrijver haar. ‘Ze wil dansen, ze drinkt veel, zet echt de bloemetjes buiten. Ze is ook niet getrouwd op haar 32e, wat heel bijzonder is. Een ander zou al op haar 23e zwanger zijn geraakt en in een gespreid bedje liggen, maar dat heeft zij tot dan toe allemaal weten af te houden.’ Rozemond wil met zijn boek vrouwen uit de geschiedenis een stem geven (‘We zijn toch zo langzamerhand wel klaar met die verhalen over mannen?’) en hoopt dat de lezer echt in de huid kruipt van zijn uitgekookte hoofdpersoon. ‘Je wilt het gevoel hebben dat je er zelf onderdeel van bent en dat je bijna zelf naar de keel grijpt van: jesus, hoe kom je nu uit die gevangenis?’ Het is niet de eerste keer dat hij vanuit het perspectief van een vrouw schrijft. ‘Dat is heus niet zo moeilijk. Je bent als mens niet honderd procent man of honderd procent vrouw. Je beschrijft de geschiedenis niet aan de hand van kanonschieten, maar je doet het via roddels tussen personages.’ Om dat verhaal goed te vertellen, heeft de schrijver veel vooronderzoek gedaan. ‘Ik heb thuis allemaal boeken over de huisraad, over de godsbeleving, het militaire verhaal, de kaarten, hoe

brieven werden gebracht, wat de mode van dat moment is, de medische stand van zaken. Dat is gaaf om te laten zien. Het is een lekker verhaal, maar je leert ook nog wat over de geschiedenis.’ Het meeste onderzoekwerk zat voor Rozemond in het doorgronden van de Spaanse cultuur in die tijd. ‘Ik ga met twee Spaanse opperbevelhebbers op reis, namelijk Julian Romero en Francisco Valdéz, en dat hele macho-stukje van de Spanjaarden moest ik wel van binnenuit kunnen beschrijven. Die Romero is een ijzervreter, die met harde hand regeert. Als de stadspoorten sluiten voor het Spaanse leger, heb je het recht om te plunderen, te verkrachten en te moorden. Aan de andere kant heb je Valdéz die het belangrijker vindt om in overleg te gaan met de Leidenaars. Hij is het menselijke gezicht van het Spaanse gezag. Dat is ook het stukje waar Magdalena verliefd op wordt. Na het ontzet van Leiden trouwt ze ook met hem.’ Of zijn personage de historische Magdalena benadert is niet direct uit historische bronnen op te maken, maar Rozemond is overtuigd dat hij haar heeft weten te doorgronden. ‘Het moet er eentje geweest zijn die met de kin omhoog de wereld tegemoet ging. Ze moet wel brutaal geweest zijn, want ze heeft in die Spaanse kringen haar weg weten te vinden. Als muurbloempje had je je wel gedeisd gehouden.’ Lang is in de literatuur nauwelijks aandacht aan haar besteed. ‘Ze werd door protestanten gebrandmerkt als hoer, omdat ze met de vijand naar bed ging. Vrouwen konden meestal niet de held van het verhaal zijn. Ze werden als tweederangs burgers gezien.’ Of Magdalena uiteindelijk een heldin is, wordt sowieso nog vaak in twijfel getrokken. ‘Ze heeft natuurlijk wel iets bijzonders voor Leiden gedaan, maar het is niet zo dat ze puur en alleen maar een heldin was. Het is ook iemand die aan haar eigen hachje en haar eigen pleziertje dacht. Ze was een heldin met eigenbelang.’

Matthias Rozemond, *Magdalena*, Luitingh-Sijthoff, 329 pag. €23,99. Donderdag 26 september geeft Rozemond van 19.30 tot 21.00 uur een lezing over zijn boek en signeert hij exemplaren bij Boekhandel De Kler in Leiden, Breestraat 161.

‘Ze dacht ook altijd aan haar eigen hachje en pleziertje’

Wie zijn onze heldinnen in de geschiedenis?

‘In de tweede helft van de achttiende eeuw gingen vrouwen zich ook steeds meer mengen in het debat en zie je een zoektocht ontstaan: wie zijn onze heldinnen in de geschiedenis?’ vertelt Olga van Marion, die donderdag 26 september een lezing geeft over vrouwelijke personages in de theatergeschiedenis. De heldinnenverhalen zijn volgens haar bedoeld als voorbeeld. ‘Je kunt je spiegelen aan vrouwen die zich in het verleden heldhaftig hebben gedragen. Ze zijn een voorbeeld voor vrouwen uit het heden.’ Die herschrijvingen van de geschiedenis zijn belangrijk, vindt de ‘feministisch neerlandica’, zoals Van Marion zichzelf noemt. ‘Er zijn honderden vrouwen die hebben gepubliceerd in het verleden, maar er wordt altijd maar gekeken naar enkele van hen. Daarbij is het werk van vrouwen veelal niet online beschikbaar. Schandalig, vind ik het.’ Verder vallen vrouwelijke auteurs nog steeds weinig in de prijzen, merkt de neerlandica op. ‘Er is waarschijnlijk nog een hardnekkig vooroordeel dat literatuur van mannen serieuzer genomen moet worden. Dat moet aangevochten worden.’ Leidse heldin Magdalena Moons wordt in deze lezing zeker niet vergeten. ‘Ik eindig mijn lezing met *Het Beleg der Stadt Leyden*, het beroemde toneelstuk van de Leidse ere-burges Lucretia van Merken. Hoe doe je dat nou: vrouwen centraal zetten in een historisch verhaal? Dat bespreek ik in mijn lezing aan de hand van voorbeelden als Magdalena Moons. Ik vind dat natuurlijk geweldig om te doen, want ik hou van haar.’

Olga van Marion, ‘Letter en Geest-lezing: Vrouwen in de hoofdrol: de geschiedenis herschreven’, donderdag 26 september, 20.00-21.00 uur, Cleveringaplaats 1, zaal o.28.

Somber vooruit- zicht: de faculteit moet krimpen

Het begrotingstekort van de faculteit Geestes-
wetenschappen loopt verder op dan eerder
gedacht, van 4 naar 5,7 miljoen euro per jaar. Dat
blijkt uit een mail aan medewerkers. Wat gaat het
bestuur doen om de faculteit gezond te houden?

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Daat de faculteit Geesteswetenschappen zwaar
weer tegemoet gaat, was al bekend. Zo was
voor de zomer al in het facultaire Plan van
Aanpak Perspectief 2028 te lezen dat het be-
grotingstekort in 2024 2,2 miljoen euro is en dat dat in de
daaropvolgende jaren oploopt tot 4 miljoen euro per jaar.
Maar in een mail van het faculteitsbestuur aan alle mede-
werkers staat dat het tekort de komende jaren niet met 4,
maar met nog eens bijna 2 miljoen euro extra per jaar zal
oplopen: 'Volgens de huidige prognose loopt het tekort in
de jaren na 2025 op tot ongeveer 5,7 miljoen euro per jaar',
aldus het bestuur.
Waarom dit bijna 2 miljoen euro meer is dan voor de zo-
mer, staat er niet bij. Wel wordt genoemd dat de bezuini-
gingsplannen van het kabi-
net hier niet mee te maken
hebben.
Directeur bedrijfsvoering
Saskia Goedhard laat aan
Mare weten dat 'we op ba-
sis van nieuwe informatie,
zoals aanmeldingen voor
opleidingen, een steeds be-
ter beeld krijgen van de fi-
nanciële uitdaging waar on-
ze faculteit voor staat', maar dat 'prognoses, zeker meerja-
rig, soms zullen worden bijgesteld'.
Het bestuur waarschuwt in de mail dat de kabinetsbezuini-
gingen de situatie nog een stuk ingewikkelder maken.
'We weten nu nog niet precies wat dit voor de begroting
van onze faculteit vanaf 2025 zal betekenen, maar de voor-
uitzichten zijn zeer ongunstig. (...) Concreet gezegd: onze
faculteit moet krimpen.'
Wat het bestuur met die krimp bedoelt, wordt in de mail
niet verduidelijkt. Goedhard laat weten dat 'nog ondui-
delijk is hoe de krimp er precies uit komt te zien en welke
maatregelen ermee gepaard gaan'.

Snijden in vakken en opleidingen behoort tot de mogelijkheden

Wel zei decaan Mark Rutgers in de raadsvergadering van
afgelopen juli dat bezuinigen op personeel 'nu nog vol-
strekt voorbarig is' en dat er eerst nog wordt onderzocht
op welke andere manieren op de uitgaven kan worden be-
spaard, maar dat hij 'niet kan garanderen dat we de stap
niet gaan nemen'.
In de mail staat ook dat het faculteitsbestuur een 'slanker
onderwijsportfolio' wil. Het bestuur licht niet toe wat dat
inhoudt, maar in het Plan van Aanpak Perspectief 2028 staat
hierover dat er wordt gekeken naar het 'opheffen of her-
schikken of herprofilieren van tracks en/of opleidingen'.
Zo hebben sommige bachelor-tracks, masterspecialisaties
en researchmasters een 'te geringe instroom' en moeten zij
'noodgedwongen flexibeler worden van opzet of worden
samengevoegd, zodat we de
expertise in stand kunnen
houden'. Kortom: snijden in
het aantal vakken of oplei-
dingen behoort tot de mo-
gelijkheden. Ook worden
er mogelijk extra kerncur-
riculumvakken ingevoerd,
zodat opleidingen met een
lage instroom meer vakken
kunnen delen.

De in de zomer opgerichte Taskforce Onderwijsportfolio
heeft de opdracht gekregen om 'op basis van objectieve
data een aantal scenario's op te stellen om te komen tot
een slanker onderwijsportfolio. Dat is nodig om de facul-
teit weer financieel gezond te maken en toekomstbesten-
dig', mailt het bestuur.
Er zijn al maatregelen genomen om te besparen. Zo is er een
inhuurstop ingesteld en wordt er een 'vacaturefilter' ge-
hanteerd. Dat betekent dat bij vacatures 'heel goed wordt
gekeken naar de noodzaak om de vacature te vervullen, en
of er andere mogelijkheden zijn om het werk op te vangen'.

Bij Sociale Wetenschappen vraagt men zich af: wel of niet reorganiseren?

Tijdens de faculteitsraadsvergadering van de faculteit Sociale Wetenschappen werd ook voorzichtig de optie van
een reorganisatie besproken. De faculteit kampt met een begrotingstekort van 1,2 miljoen euro bij het instituut
Psychologie, waarvan nog niet bekend is hoe het kan worden opgelost.
Om dat gat in de begroting te dichten moet het aantal fte's, ofwel het aantal medewerkers, omlaag. Hoe dat gaat
gebeuren is nog onduidelijk. Een deel van het tekort verdwijnt hopelijk door natuurlijk verloop zoals pensioenen
en detacheringen, aldus (inmiddels oud-)bedrijfsvoerder Rolf Oosterloo.
Faculteitsraadsvoorzitter Kiki Zanolie uitte zorgen: 'Een aantal fte's kan niet door natuurlijk verloop gerealiseerd
worden, daar zitten we toch wel mee in onze maag. Wanneer kijk je naar gedwongen ontslagen en heb je het dus
over reorganisatie?' Raadslid Dietsje Jolles vroeg zich af: 'Wanneer is het punt dat er moet worden overgestapt
[naar reorganisatie] en hoe gaat dat dan in zijn werk?'
Die vraag werd tijdens de vergadering niet beantwoord. Wel zei Van Oosterloo: 'Het instituut Psychologie moet
nu al nadenken over aan welke knoppen er kan worden gedraaid, als het natuurlijk verloop niet genoeg blijkt. Zo'n
proces zou dan zo'n zes tot negen maanden tijd kosten. Ik vermoed dat FSW niet de enige faculteit is die met de-
ze problematiek zit. Er zal waarschijnlijk op meer plekken in de universiteit nagedacht moeten worden over re-
organisatie, dus het lijkt mij logisch om zo'n sociaal plan te maken dat omvattend is voor de hele universiteit, als
we zover komen.' (EvdS)

Kun je een kindermoordenares begrijpen?

Klassieke tragedies kunnen
helpen om huidige problemen
beter te doorgronden,
betoogt hoogleraar Griekse
taal en cultuur Ineke Sluiter
in een lezingenreeks voor
Studium Generale. 'Je gaat
met een omweg nadenken
over belangrijke zaken.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

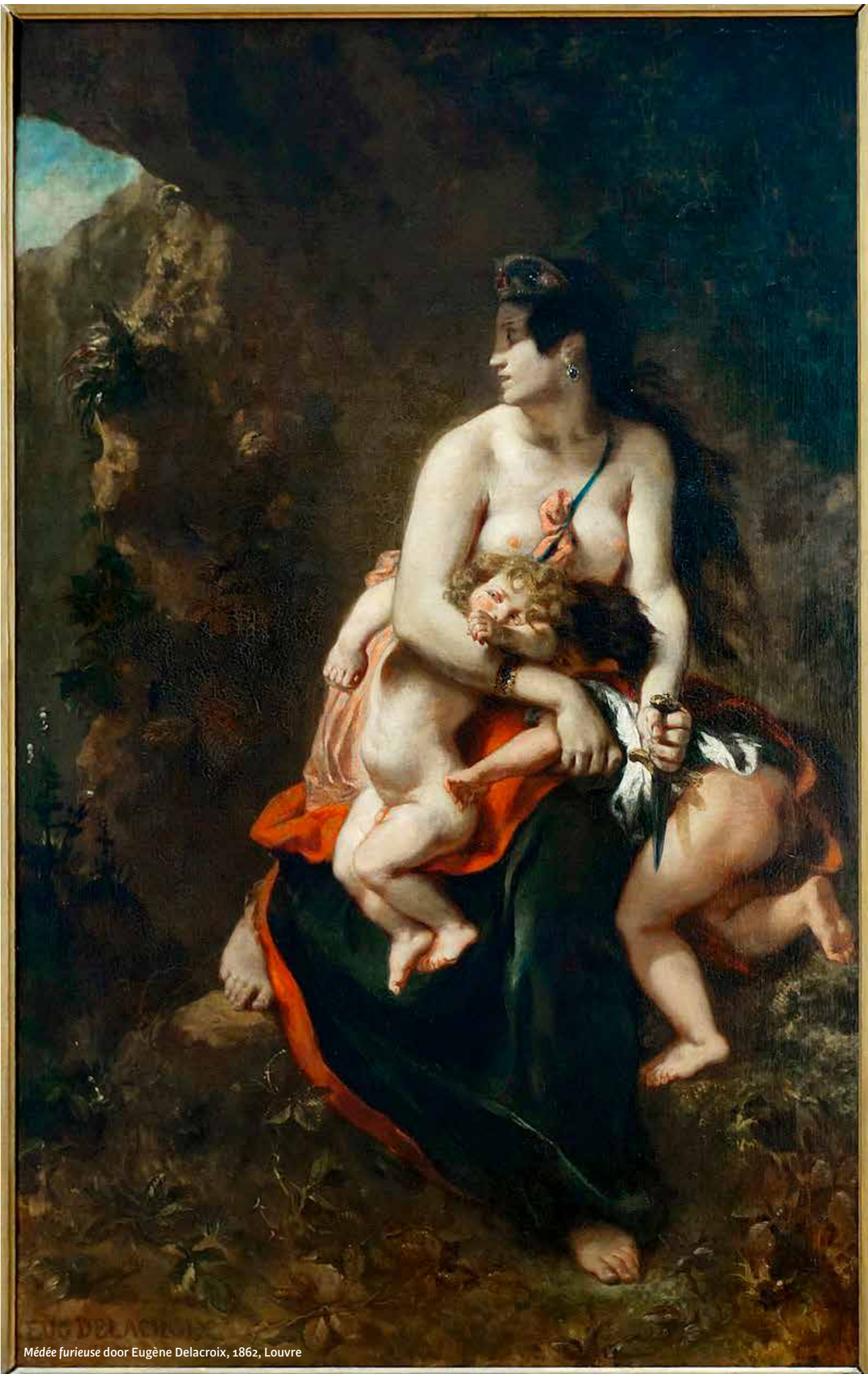
'Telkens als we onderzoek doen naar Griekse
tragedies, ontdekken we nieuwe dingen',
vertelt hoogleraar Ineke Sluiter. 'Die teksten
doen het altijd goed, het zijn gouwe ouwes.
Het zijn niet die teksten die veranderen, maar onze
omgeving. Door de tijd stellen we andere vragen en zien
we andere dingen. Je kijkt door een eigentijdse lens naar
hele oude verhalen, maar die Atheners deden dat ook al. De
situaties uit mythologie deden mensen toen al denken aan
problemen in hun eigen tijd, maar nu ook nog steeds.'
Zo geeft het verhaal De Smekelingen van Aeschylus stof
tot nadenken over de manier waarop we met migratie en
vluchtelingen omgaan, aldus de hoogleraar. 'Het verhaal
gaat over vijftig dochters van Danaus die achterna worden
gezet door een leger van hun vijftig neven die met hen
willen trouwen. De dochters vragen asiel aan in Grieken-
land. De koning weet dat als hij de vrouwen toelaat, hij in
oorlog komt met de neven. Hij moet dus bedenken: wat zijn
de voor- en nadelen hiervan?'
De verschillende perspectieven die een toneelstuk laat
zien, kunnen volgens Sluiter het debat verdiepen. 'Je ziet
uiteindelijk dat die meisjes wel degelijk problemen gaan
veroorzaken, maar we weten ook dat hun komst uitein-
delijk bijdraagt aan de eenheid van de Grieken. Ze krijgen
kinderen en dit zijn de voorouders van de Grieken die de
Trojaanse oorlog hebben gewonnen. We hebben zelf vaak
maar één standpunt, maar met een toneelstuk zie je alle
aspecten.'
Ook voor het Atheense publiek was dit een actueel onder-
werp. 'Zij hadden ook te maken met migratie en asiel. Zij
keken met zijn allen naar deze voorstelling en richtten
zich allemaal op een en hetzelfde ding, waarover ze het
met elkaar konden hebben. Het zou goed zijn als wij vaker
met onze aandacht samen richten op één thema, want
van daaruit kun je het over heel veel verschillende onder-
werpen hebben.'
Topsportevenementen zijn daar een goed voorbeeld van.
'Tijdens bijvoorbeeld het EK of de Olympische Spelen,
hebben mensen het over sport en de relatie tot gezond-
heid, #MeToo-affaires in de sport, de voor- en nadelen van

topsport, enzovoort. Allemaal omdat we allemaal met
hetzelfde bezig zijn op dat moment. Je gaat met een omweg
nadenken over belangrijke zaken.'
De vraag waarmee Sluiter lezingenreeks voor Studium
Generale begint, hakt er meteen in: 'Kun je begrip krijgen
voor een kindermoordenares?'
Ze legt uit: 'Medea is een prinses uit het buitenland met
magische krachten die de Griek Jason heeft geholpen bij het
uitvoeren van een missie. Ze worden verliefd op elkaar en
hij neemt haar mee naar Griekenland, waar ze gaan wonen
en twee kinderen krijgen. Jason is van plan Medea uiteinde-
lijk te laten zitten en te trouwen met een dochter van een
lokale koning, want dat is beter voor zijn macht en de status
van zijn kinderen.'
Medea is tot in het diepst van haar ziel geraakt. 'Ze probeert
nog in discussie te gaan met Jason, maar wordt in balling-
schap gestuurd. Ze weet daar een dag uitstel voor te krijgen
en verstuurt een cadeau naar Jasons nieuwe bruid. Een
vergiftigde cape die - zodra ze hem aantrekt - zich aan haar
vast vreet. Haar vader probeert haar te redden, maar die
wordt ook volledig verteerd door het gewaad. Medea vlucht,
maar niet voordat ze haar twee kinderen vermoordt om
wraak te nemen op haar overspelige man.'
Hoe kun je hier begrip voor hebben? 'We gaan kijken - met
alles wat we weten van psychologie en cognitie - of we
kunnen meedenken. Het is heel makkelijk om te zeggen
dat zij een gek, heks of godin is, want dan ben je van al het
gelazer af. Ik denk dat je door er vanuit de wetenschap over
na te denken verder kunt komen.'
Speculeren is hierbij niet de bedoeling, zegt Sluiter stellig.

'Het is simpel om Medea een gek te noemen, dan ben je van het gelazer af'

'Je mag niet zomaar zeggen dat Medea een jeugdtrauma
heeft. Je moet aantonen waarop je dat baseert. Je gaat
nadenken: wanneer kun je uit taal afleiden wat iemand
denkt of welke psychologische mechanismen zie je weerge-
geven? Je kunt dit wel degelijk op een verantwoorde manier
bespreken.
'Toen ik studeerde werd mij ontraden om me af te vragen
wat er in een personage omgaat. Ik moest dichtbij de tekst
blijven, maar dat is een heel onnatuurlijke manier om te
interpreteren. Je maakt je altijd een voorstelling van wat er
in een ander omgaat, ook in theater. Je kijkt naar persoon-
lijkheden. Maar ik waak ervoor om te zeggen: nu hebben we
het stuk gelezen en nu hebben we de oplossing. Zo werkt
het natuurlijk niet.'

Prof.dr. Ineke Sluiter trapt de lezingenreeks af met 'Kunnen we een kinder-
moordenares begrijpen? Euripides' Medea' op donderdag 10 oktober bij
Cleveringplaats 1 in zaal 0.19. Vanaf dan vindt elke twee weken een lezing
plaats

Médée furieuse door Eugène Delacroix, 1862, Louvre

COLOFON

Mare:
Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071 – 527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon
@weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl | Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marcïëlle van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Dallyce Vetter (stagiair)

Medewerkers:
Emiel Beinema | Lente van den Berg | Remco Breuker | Lisa Boshuizen | Josette Daemen | Lorenzo Gerritsen | Mathijs de Jong | Pol Koopman | Henrik Laban | Zahra Menguellati

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, Joostmarcellis.nl

Fotografie:
Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties:
Bas van der Schot | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties:
Bureau van Vliet b.v. Wateringweg 129,
2031 EG Haarlem Telefoon 023 – 571 47 45
E-mail sales@bureauvanvliet.com
bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad:
Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter) | Alexander Pleijter (secretaris) | Willem van der Does | Annemarie Drahmman | Nour Eldin Emar | Rosanne Hertzberger | Zoë van Litsenburg |

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4,50 te boven gaan

GEZOCHT betaalde **coördinator voor taalorganisatie**. Ekklesia Taalgroep is een non-profit taalcoachorganisatie in hartje Leiden. Wekelijks komen op Rapenburg 100 zo'n 100 **anderstaligen** met een vluchtelingenachtergrond bij elkaar om onder begeleiding van taalcoaches **Nederlands** te oefenen. Ons team bestaat op dit moment uit 20 vrijwilligers en 2 betaalde coördinatoren. We zijn op zoek naar een nieuwe **coördinator met leidinggevende kwaliteiten** voor gemiddeld **13 uur** per week (per 1 november). Het gaat om een betaalde functie. Interesse? Kijk voor de volledige vacaturetekst op ekkleisialeiden.nl/vacature-taalgroep of mail naar taalgroep@ekkleisialeiden.nl.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 20 leerlingen. Groep 4 t/m 9. **Voortgezet onderwijs:** *rekenen, wiskunde, brugklas vmbo. *Wiskunde, biologie, 2 vmbo. *Wiskunde, 3 vmbo. *Wiskunde, 2 havo-vwo. *Engels, 3 mbo. *Nederlands, 3 havo. **Leiden-Zuid**, *6 leerlingen basisonderwijs, van wie één met dyslexie. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

ACHTERGROND

Het systeem moet op de schop

Toeslagenschandaal, Groninger gas, problemen in de Jeugdzorg: ons bestuurlijk apparaat verdrinkt in zijn eigen bureaucratie. En om dat te veranderen, is veel nodig, schrijft Kustaw Bessems, journalist van de Volkskrant, in zijn boek Stuurloos. Donderdag debatteert hij erover met studenten.

DOOR ELSE VAN DER STEEG

Wat maakt het bestuurlijk apparaat zo complex?

‘Het is belangrijk in welke richting je blik staat. Bij veel beleid dat wordt gemaakt is die blik vanuit het systeem naar de rest van de wereld gericht. Dus het systeem, de overheid, heeft een bepaalde logica waaraan de wereld zich moet aanpassen. Maar in de werkelijkheid is het toch vaak andersom: mensen hebben behoeftes en juist daarop zou het systeem zich moeten aanpassen.’

Wat is die logica vanuit bestuurders?

‘Het heeft veel te maken met publiciteit en met een inschatting van wat kiezers belangrijk vinden. Beeldvorming is heel dominant: politici die met heel precieze maatregelen op de proppen komen. Die maatregeltjes worden prestigekwesties. Als zo’n maatregel geen goed idee is, moet dat achteraf zwaar bevochten worden, het wordt dan een achterhoedegevecht omdat het al met veel prestige is afgesproken. ‘Een ander belangrijk onderdeel is dat er zo’n schijn efficiëntie is gecreëerd, waarbij je in de publieke sector heel veel zaken lostrekt van elkaar: degenen die het uitkeringsbeleid maken zitten bijvoorbeeld heel ergens anders dan degenen die dat in de praktijk moeten uitvoeren. Iedereen, ook binnen ministeries, zit binnen een eigen compartimentje iets te doen. Dat lijkt heel logisch, maar dat is het niet. Want als je het omkeert vanuit het publiek is het vaak maar één kwestie. Denk aan het aanleggen van een binnentuin: daar komt groenvoorziening bij kijken, maar ook jeugdvoorziening, veiligheid, noem maar op.’

Is dat makkelijk te veranderen?

‘Ja en nee. Ik heb dagen dat ik denk: het komt nooit goed. Maar ook dagen dat ik denk, er zit meer beweging in dan andere tijden. Ik denk dat het systeem momenteel wel meer beweegt als gevolg van kwesties zoals jeugdzorg, toeslagenaffaire en gaswinning in Groningen. Het scheelt dat er ongemak over bestaat en de problemen worden erkend. ‘Als je het bekijkt op systemisch niveau, lijkt het niet te doen. Maar soms valt het op microniveau ook wel weer mee. Denk aan beleids-mensen die een dag in de week contact zoeken met de mensen over wie ze dat beleid maken. Toch is het best een stap om zo’n actie daadwerkelijk te ondernemen.’

Aan de hand van de coronacrisis laat je zien hoe slecht Nederland is voorbereid op een calamiteit. Hoe zorgelijk is dat?
‘Dat we niet al meerdere grote crises tegelijk hebben gehad, is voor een groot deel wel aan toeval te danken. Want tot nu toe hebben we ook heel veel geluk gehad. De escalatie in de Russische oorlog tegen

Oekraïne kwam in de tijd dat de pandemie op z’n retour was. Dat hoeft een volgende keer niet zo te zijn: je kan prima al die dingen tegelijk krijgen. Net als digitale ontwerping: dat alles waar wij op vertrouwen het niet meer doet. ‘Het probleem is: als zoiets voor ons gevoel achter de rug is hebben we er geen zin meer in. Zo’n pandemie is door veel mensen als indringend en zelfs traumatisch ervaren: vanwege de sterfgevallen, mensen die er een chronische ziekte aan overhielden, en ook psychische en economische effecten. Rationeel zou je zeggen: daar ga je veel van leren. Dat gebeurt maatschappelijk niet. ‘Het gesprek wordt moeilijker gemaakt omdat men zelfs oneens is over de feiten. Maar er is ook een element van verdringen, mensen hebben geen zin meer om erover na te denken. Ongeacht waar je hebt gestaan in die crisis en wat je mening erover was, is het wel iets om over na te denken. Dat is niet iets wat de talkshowtafels heeft gedomineerd.’

Je stelt meer burgerinitiatieven voor. Hoe effectief kunnen die zijn?

‘Media en burgers kunnen allebei veel invloed hebben op dat logge overheidssysteem. De problemen worden mede veroorzaakt door perverse prikkels die vanuit media worden gegeven. Dat politici zich zo enorm vastleggen op maatregelen die niet waargemaakt kunnen worden, komt ook doordat ze vragen krijgen als: “Hoe gaat u dit precies aanpakken, hoe ziet dit er concreet uit, wanneer is het af?” ‘Je zou als journalist ook andere vragen kunnen stellen, als: “Hoe bent u hiertoe gekomen, met wie bent u aan het werk, zijn de mensen over wie dit gaat hier ook bij betrokken?” ‘Burgers doen al heel veel. Nederland barst van de actieve bewoners. Die kunnen wel beter geholpen en ondersteund worden om de weg te vinden, maar die laten zich niet ontmoedigen.’ ‘Als het hele systeem op de schop moet, is het een onneembare vesting. Je moet ook accepteren, het gaat stap voor stap. Maar het op de schop nemen is wel degelijk aan de gang. Er gebeuren allerlei hoopvolle dingen. ‘Het voormalige D66-Kamerlid Sjoerd Warmerdam hield zich als ambtenaar bezig met het creëren van werkgelegenheid voor Oekraïense vluchtelingen en stelde een Oekraïense vluchteling aan als beleidsadviseur. Dat is een mooi voorbeeld van degenen die het aangaat mee laten praten over beleid.’

Hoe voorkom je dat je cynisch wordt over vastgelopen bureaucratie?

‘Geen normaal mens kan kijken naar het kabinet zonder dat het je aangrijpt. Het is een evenwicht van je nog wel laten raken, en je daarna bij elkaar pakken en denken: wat dan? ‘Wat mijzelf helpt, is streng zijn. Wie ben ik nou om me cynisme te veroorloven? Ik snap het van zo’n ouder die is vastgelopen in die toeslagenaffaire. Maar mijn eigen leven is een heel makkelijk leven, heel bevoorrecht, met heel veel middelen. ‘Wat ik kan aanraden: ga wat doen in de praktijk. Als je van je huis een grote puinzooi hebt laten worden, dan kun je daar heel sip naar gaan zitten kijken, of je begint met een hoekje. Het geeft ook best snel voldoening. Mensen die wel wat doen, zijn niet cynisch.’

Kustaw Bessems, Stuurloos. Wegwijzers voor een land op drift. Das Mag, 308 pgs, € 24,99. De auteur gaat op 26 september in debat met studenten, Wijnhaven, Spaanse Trappen, 16.30 u

Op het Leiden International Film Festival kun je alle grote titels, voorpremières en internationale namen zien. Maar er is ook ruimte voor gekkigheid. Bijvoorbeeld: meefietsen tijdens de actieklasseker Speed.

DOOR MARK REID

Het mag leuk zijn

Op 10 oktober start de negentiende editie van het Leiden International Film Festival. In totaal zijn er meer dan 100 films te zien en zijn er 59 films die hun Nederlandse première beleven. Het festival opent met de coming of age-film My Old Ass, van de Canadese regisseur Megan Park, waarin de 18-jarige hoofdpersoon Elliot tijdens een paddotrip in gesprek raakt met haar ingebeeelde 39-jarige zelf. Cedric Muyres, een van de programmeurs van het festival, noemt het de perfecte film om het festival mee af te trappen. ‘Het is grappig, het is ontroerend maar niet op een zwaarmoedige manier.’ Dat is typerend voor LIFF, vindt Muyres. ‘Het is een van de grote filmfestivals in Nederland, maar de nadruk ligt er wel op dat het vooral heel erg leuk mag zijn om erheen te gaan. Ja, je kan alle grote titels, voorpremières en internationale namen zien, maar juist ook de gekke dingen die nergens anders worden gedraaid.’ Het festival is opgedeeld in verschillende programmaonder-

delen. Zo is er de First Feature-competitie, waarin films meedoen van regisseurs die net hun eerste speelfilm hebben gemaakt. Een daarvan is de Litouwse film Toxic, over de 13-jarige Marija die op een modellenschool terechtkomt en haar lichaam op het spel moet zetten om haar toekomst veilig te stellen. De debuutfilm van regisseur Saule Bliuvaite won al de juryprijs op het filmfestival van Locarno. In programmaonderdeel Independent Selections komen onafhankelijke filmmakers aan bod die volgens het festival een authentieke eigen visie en stijl hebben ontwikkeld. De Iraanse film My Favorite Cake van regisseurs Maryam Moghadam en Behtash Sanaeieha is een ingetogen verhaal over de liefde van een ouder stel in Teheran. Muyres: ‘Het zit niet in de film, maar de makers van My Favorite Cake zijn door hun regering gestraft. In de film zit een scène waar een vrouw in haar woonkamer danst op muziek, zonder hoofddoek. Dat mochten ze niet filmen, maar dat hebben ze toch gedaan. Dat lijkt klein verzet, maar hen is verboden nog films te maken én hun land te verlaten om

met de film te reizen. Dus ik ben blij dat wij hun film alsnog kunnen laten zien.’ Muyres heeft nog een persoonlijke tip. ‘Boys Go To Jupiter, die zit in de Bonkers-competitie, stiekem mijn favoriete hoekje van het festival. Het is een animatiefilm van Julian Glander, een superjonge gast die tot nu toe vooral veel hele korte pixel art en gekke filmpjes heeft gemaakt die op YouTube staan. Het is heel tof om te zien hoe hij nu een film maakt met een verhaal van A tot Z, maar dat ook nog zijn originele gekheid in zich heeft.’ De speelsheid van het festival komt helemaal tot zijn recht in de speciale vertoningen die LIFF elk jaar weer organiseert. Zo zijn er twee speciale vertoningen van Studio Ghibli-films. De natuurthema’s in Princess Mononoke komen goed tot hun recht in de Hortus Botanicus (inclusief rondleiding door de tuin), en Spirited Away krijgt al helemaal een bijzondere behandeling. De heerlijke gerechten uit de film komen meer dan ooit tot leven door de geuren van geurlab The Snifferoo, die de filmervaring zullen verhogen. Toppunt van gekte is de vertoning van Jan de Bonts actieklasseker Speed, met Keanu Reeves en Sandra Bullock, waarin een bus met een bom aan boord niet langzamer mag rijden dan 50 mijl per uur, want dan ontploft het explosief. Bezoekers zitten voor de verandering niet op bioscoopstoeltjes, maar op spinning-fietsen. Vanaf het moment dat de bus niet meer mag afremmen, moeten de bezoekers ook hun fiets-tempo aanhouden om de film te blijven kijken. Houd je het niet vol, dan ‘ontplop’ je en moet je de zaal verlaten. Doorfietsen dus.

Leiden International Film Festival, 10-20 oktober op verschillende locaties. Kaartverkoop start 26 september

Bezoekers zitten niet op bioscoopstoeltjes, maar op spinning-fietsen

CULTUUR

‘Eén beller zei dat hij door de FBI werd afgeluisterd’

DOOR EMIEL BEINEMA
FOTO MARC DE HAAN

Wat heb jij voor bijbaan?

‘Bij Plexus, bij het Frontoffice Studentenzaken neem ik de telefoon op en beantwoord ik mails van studenten die vragen hebben over hun aanmelding, studentenadministratie of financiële administratie. Af en toe hebben we ook bel-acties, zoals deze week: dan bellen we de hele dag studenten dat ze echt hun betaalgegevens nog moeten invoeren, omdat ze anders worden uitgeschreven. ‘Daarnaast werk ik ook bij de telefooncentrale. Dat houdt in dat ik voor de hele universiteit de telefoon opneem. Daar komen mensen echt met de gekste vragen. Ondertussen zit ik dan achter de balie in Plexus, dus als mensen een afspraak hebben met bijvoorbeeld de studentenpsycholoog of een decaan, dan stuur ik ze door en als er toeristen staan

met vragen over de universiteit, kan ik die beantwoorden.’

Wat voor vragen krijg je zoal?

‘De meeste zijn wel leuk, maar we krijgen soms ook gekke telefoontjes. Dan bellen er mensen die een professor moeten spreken omdat ze een heel speciale steen gevonden hebben of zoiets. ‘Ik had ooit iemand aan de lijn die zei dat hij de nieuwste natuurkundige formule had bedacht, waarmee hij de realiteit kon veranderen. Hij kon daar niks over vertellen door de telefoon, want hij werd afgeluisterd door de FBI. ‘Gelukkig krijgen we ook veel mensen die oprecht geïnteresseerd zijn en dingen willen weten van de opleidingen. Dat vind ik heel erg leuk, het liefst hier aan de balie. Vooral als het over sociale wetenschappen gaat, kan ik er veel over

praten. Over het verschil tussen studeren in Leiden en Den Haag, bijvoorbeeld. ‘Mensen vragen vaak ook persoonlijk aan mij: “Wat vind je er nou van om hier in Leiden te studeren?” Dan zeg ik gewoon eerlijk: het is een historische stad met een eeuwenoude studentencultuur, dat vind ik helemaal geweldig.’ ‘Bij Studentenzaken krijgen we veel vragen over het vinden van een huis, of over collegegeld: hoeveel moet ik betalen als ik uit dit land kom? ‘Ouders bellen ook voor hun kind, vaak met praktische vragen. Maar ik heb ook ouders gesproken die vroegen: “Welk cijfer heeft mijn zoon voor dit vak gehaald?” Dat was wel grappig. Maar ik kan natuurlijk niet zomaar in cijferlijsten kijken.’

Moet je alle antwoorden uit je hoofd kennen?

‘Meestal pak ik gewoon de site van de universiteit erbij en lees ik gewoon op wat er op het scherm staat. Eigenlijk is bijna alles te vinden als je het gewoon googelt, maar ik help mensen graag én krijg ervoor betaald. Daarvoor zijn we nu eenmaal. ‘Als iemand belt met een vraag die wel echt lastig is, is er altijd iemand die hier al langer werkt bij wie ik terecht kan.’

Heb je voor toeristen vaste tips?

‘Ik geef ze vaak allerlei tips. Ik raad ze altijd aan om naar de Burcht te gaan en vertel ze welke leuke koffieplekjes er zijn. Ik woon inmiddels zes jaar in Leiden, dus dan weet je best veel over de stad. ‘Het KOG mogen mensen ook echt niet missen. Hier heeft Kamerlingh Onnes gewoon voor het eerst op aarde bijna het absolute nulpunt bereikt en hier komen supergeleiders vandaan. Dat is echt supervet.’

COLUMN | MATHIJS DE JONG

Waarom het studentenleven één groot kwarrelparadijs is

Datingapps zijn uit de mode. En niet zonder reden. De mensen die ik-wil-eens-lekker-vlees-keuren-apps als *Tinder*, *Bumble*, *Hinge*, *Feeld*, etc. nog steeds op hun mobiel hebben staan, kunnen dit beamen.

Want anno 2024 zijn alle echt leuke profielen al verdwenen (lees: verworden tot de succesvolle prela's en rela's in jouw directe omgeving), en wat overblijft zijn de zielenpoten, de net-niet-figuren, de ik-wil-wel-swipen-maar-niet-afspreken-types (lees: ondergetekende c.s.). Ik mag niet klagen, maar doe dat toch: het daten als meerderejaarsstudent – het woord ‘ouderejaars’ klinkt als het type student dat al last heeft van hernia's en bijziendheid en dat is nog niet het geval – gaat niet over rozen. Nu

ik lid af ben bij mijn studentenvereniging en niet meer elke week mijn kop eraf schroef met mijn dispuuts- en huisgenootjes, is de poel waaruit ik kan vissen klein geworden. Laten we het gerust een *poeltje* noemen. En die constatering bracht mij tot het volgende inzicht dat ik als jongerejaars – of moet ik hier dan ook ‘enkelejaars’ gaan zeggen? – niet bezat. Het studentenleven is een grote huwelijksmarkt, een groot *Tinderparadijs*, een groot *Feeld* aan potentiële dates, kwarrels, prela's en rela's. Hoe werkt dat dan...?

Graag neem ik u mee naar mijn nog onbezonnen sjaarzenjaar.

Een willekeurige dag in de week. Half twaalf 's avonds. Thuis. Na mijn tanden te hebben gepoetst en nog een laatste huisroddel met een huisgenootje te hebben besproken, begeef ik mij richting bed gehuld in een kittig pyjama-outfitje. Ik check voor de laatste keer mijn telefoon, mijn appjes. Dan plots nog een berichtje van mijn vrouwelijke overbuur: ‘Mattie, ben je nog wakker?’

Nog wel. Stuur. Ga zo pitten *haha*. Stuur.

‘Jammer! Dacht wijntje en biba's met mijn vvv'tje ben jij vast nog wel bij.’

Het behoeft geen verdere tekst en uitleg dat ik vervolgens in mijn kittige pyjama-outfitje en al uit bed gegaan ben, mij richting de fusie heb begeven en met mijn nog naar tandpasta riekende muil enkele glazen wijn genuttigd heb. Oh ja, en die biba's dus – waar ik natuurlijk eerst het kapje van gegeten heb om de hete ragout te laten uitwasemen.

Is er geneukt die avond? Nee.

Mijn punt? Dat hoewel er dus niet geneukt was – wel geweest, niet gekeest! – het een dolgezellige avond werd, waarbij ik zomaar, gratis en voor niets een heel leuk vrouwpersoon heb leren kennen. Zonder het vleeskeuren. Zonder de rolberoerte opwekkende ‘hey’ die nimmer tot een echt gesprek leidt. Zonder met een écht wildvreemde te hoeven afspreken.

Want dat is het nu juist: in het studentenleven is geen enkele student een echte vreemde voor jou. Want hij of zij is ofwel een huisgenootje, ofwel een huisgenootje van een clubgenootje, ofwel een huisgenootje van een clubgenootje van een dispuutsgenootje, enz. Kortom, het studentleven is één grote incestueuze familie.

Mathijs de Jong studeert rechten

‘Nu ik lid af ben, is de poel waaruit ik kan vissen klein geworden’